

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

EL SALVADOR – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2020

I. SAMMANFATTNING

El Salvador har ett demokratiskt styrelseskick, men det demokratiska utrymmet har under senare år krympt och respekten för de mänskliga rättigheterna försvagats. Enligt konstitutionen är den lagstiftande, verkställande och dömande makten fristående, men på grund av omfattande korruption och straffrihet är rättsväsendet bristfälligt. Flera av de rättsvårdande och demokratiska institutionerna är svaga och politiserade.

Flera principiellt viktiga rättsfall har initierats efter Högsta domstolens beslut 2016 att brott mot mänskligheten inte omfattas av amnestilagen för brott begåna under den interna väpnade konflikten 1980-1992. Den nya rättspraxisen har inneburit framsteg för övergångsrättvisan i landet.

I presidentvalet 2019, som av internationella valobservatörsmissioner bedömdes vara till övervägande del fritt och rättvist, segrade Nayib Bukele. Han är den första presidenten någonsin som inte tillhör något av de två dominerande partierna.

Mordfrekvensen är i en global jämförelse mycket hög, trots att antalet mord sjunkit de senaste två åren. Även våldsnivåerna är bland de högsta för länder som inte befinner sig i krig. Våldsutövningen är i stor utsträckning kopplad till kriminella ungdomsgäng, så kallade *maras*, och de statliga säkerhetsstyrkornas tillvägagångssätt för att motverka dem.

Starka patriarkala strukturer begränsar kvinnors och flickors möjlighet till åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Antalet mord på kvinnor är bland de högsta i Latinamerika. Det totala abortförbudet har lett till att kvinnor som genomfört abort eller fått missfall har dömts till långa fängelsestraff. Personer som verkar för kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter, och avkriminalisering av abort, är i hög grad utsatta för attacker, hot och trakasserier.

Fackliga rättigheter erkänns men är begränsade till offentliganställda. Fackligt engagerade arbetstagare riskerar att utsättas för repressalier från arbetsgivare. Majoriteten av arbetskraften innehar informella anställningar med osäkra arbetsvilkor.

Yttrande- och pressfrihet föreskrivs i konstitutionen, men rättigheterna begränsas av ekonomiska och politiska påtryckningar. Ägarskapet inom mediasektorn är koncentrerat till ett fåtal ägare med nära band till de politiska partierna.

Utmaningar finns också bland annat vad gäller situationen i landets fångelser, de försämrade möjligheterna för civilsamhällesorganisationer att verka, våld och hot mot människorättsförsvarare, journalister och hbtqi-personer samt situationen för urfolk. Migrationen från El Salvador är betydande.

Med anledning av coronapandemin införde regeringen utgångsförbud mellan den 21 mars och den 14 juni 2020. Fler än 16 000 personer som inte efterlevde restriktionerna fördes till interneringscentra. Ombudsmannen för mänskliga rättigheter rapporterade om över 1 600 anmälningar om kränkningar av de mänskliga rättigheterna under utgångsförbudet. I samband med pandemin beräknas barnarbetet ha ökat, liksom mäns våld mot kvinnor.

II. RÄTTSSTATENS PRINCIPER

Enligt konstitutionen är den lagstiftande, verkställande och dömande makten fristående. Rättsväsendet är dock svagt på grund av betydande korruption och bristande resurser, vilket bland annat resulterar i en omfattande straffrihet.

Högsta domstolens femton ledamöter tillsätts för en nioårsperiod och vart tredje år byts fem av domarna ut. Fem av ledamöterna är kvinnor. Ledamöterna utses av nationalförsamlingen. Högsta domstolen har flera gånger upphävt lagar och beslut vilket visar att domstolen till viss del verkar självständigt. Under perioden 1 januari till 31 augusti 2019 behandlade Högsta domstolen 110 ärenden mot domare avseende oegentligheter, inklusive samarbete med kriminella nätverk och sexuella trakasserier.

I *World Justice Projects* rättsstatsindex 2020 placerades El Salvador på plats 86 av 128 länder.

Militären har stor makt i landet och åtnjuter till skillnad från rättsväsendet och polisen ett relativt högt folkligt förtroende. Militären kallas ofta in för att stödja den nationella polisen vid exempelvis demonstrationer.

Organisationen *Transparency International's* index över upplevd korruption 2020 placerade El Salvador på plats 104 av 180 länder. Lagar mot korruption i offentlig verksamhet samt mot otillbörlig finansiering av politiska partier finns, men utnyttjas sällan.

Tre tidigare presidenter har åtalats för mutbrott. Antonio Saca, president, 2004–2009, är den förste tidigare president som fått en fällande dom. År 2018 dömdes Saca till tolv års fängelse efter att ha erkänt sig skyldig till korruption och penningtvätt. Under sin tid som president ska han ha stulit 301 miljoner dollar från statskassan. Mauricio Funes, president 2009–2014, står inför flera åtal inklusive korruption, förskingring och penningtvätt. Funes lever sedan 2016 i exil i Nicaragua efter att landets president Daniel Ortega beviljat honom politisk asyl. Även Francisco Flores, president 1999–2004, åtalades för korruption men avled i husarrest.

Sedan år 2011 finns en lag med syfte att ge allmänheten tillgång till offentlig information. Det har även inrättats en myndighet som ansvarar för genomförandet av lagen och att öka transparensen inom staten.

Rättssäkerhet

Konstitutionen fastställer ett oberoende rättsväsende. Rättsväsendet präglas emellertid av såväl ineffektivitet som korruption och det förekommer fall där domare utifrån enskilda politiska eller ekonomiska intressen påverkat utfallet av en rättsprocess.

Konstitutionen garanterar rätten till en fri och rättvis rättegång. En rättegång ska ske utan opåkallat dröjsmål, men utdragna rättegångsprocesser är i praktiken vanligt förekommande. Rättigheter som tillgång till advokat, kostnadsfritt juridiskt ombud för ekonomiskt resurssvaga personer, kostnadsfri tolk samt rätten att överklaga en dom är fastställda i konstitutionen. Det förekommer dock att dessa rättigheter inte respekteras av berörda myndigheter.

Tillgången till rättssystemet skiljer sig åt mellan olika grupper i samhället. Urfolk, kvinnor, äldre och hbtqi-personer har i regel sämre möjligheter att få sin sak prövad i domstol.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

Straffriheten är utbredd och främjas av det svaga rättssystemet. Enligt *Human Rights Watch*) är straffrihet vid maktmissbruk från regeringens sida mycket vanligt och organisationen *InSight Crime* hävdar att majoriteten av alla brott som begås i landet omfattas av straffrihet. Samtidigt kan misstänkta tillbringa flera år i häkten innan de ställs inför rätta.

En kommission för att bekämpa korruption och straffrihet, *Comisión Internacional Contra la Impunidad de El Salvador* (CICIES), tillsattes i september 2019 av regeringen tillsammans med Organisationen för Amerikanska Stater (OAS). Civilsamhällesorganisationer har riktat kritik mot kommissionens arbete, bland annat för dess bristande effektivitet.

År 1993 antogs en amnestilag för kränkningar av de mänskliga rättigheterna begångna under den interna väpnade konflikten 1980-1992. I juli 2016 fastställde Högsta domstolens konstitutionella kammare att amnestin inte längre gällde för brott mot mänskligheten. Under 2020 stod sexton högt uppsatta militärer, bland dem den förre försvarsministern Guillermo Garcia, åtalade för brott mot mänskligheten begångna under den interna väpnade konflikten.

Den salvadoranske före detta översten Inocente Montano dömdes i september 2020 till 133 års fängelse för sin inblandning i de uppmärksammade morderna på sex jesuitpräster och två andra personer i El Salvador 1989. Rättegången hölls i Madrid på grunden att universell jurisdiktion förelåg. I symboliskt viktiga fall, såsom mordet på

ärkebiskopen Romero år 1980, har någon utredning i El Salvador fortfarande inte inletts.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Konstitutionen från 1983 föreskriver ett demokratiskt statsskick med en verkställande, lagstiftande och dömande makt. Den verkställande makten utövas av presidenten som är landets stats- och regeringschef samt överbefälhavare och utses i allmänna val för en femårsperiod. Sittande president kan inte ställa upp för omval utan behöver vänta minst en mandatperiod innan vederbörandepå nytt kan kandidera till presidentämbetet.

Regeringen utnämns och avsätts av presidenten. Den lagstiftande makten ligger hos parlamentet, även kallat nationalförsamlingen, vars 84 ledamöter väljs för en mandatperiod på tre år. Parlamentet har en kammare. Av 84 ledamöter valda för perioden 2019–2021 är 28, en tredjedel, kvinnor. Nio av landets sexton ministrar är kvinnor.

Enligt internationella valobservationsmissioner har fria och rättvisa val hållits sedan 1994. Det senaste presidentvalet hölls i februari 2019 då president Nayib Bukele vann med 53 procent av rösterna.

Valobservatörsmissioner från OAS och EU bedömde att valet i allmänhet var fritt och rättvist. Valdeltagandet uppmättes till 52 procent. Kommun- och parlamentsval ägde rum 2018 och bedömdes till en övervägande del som fria och rättvisa enligt internationella valobservationsmissioner. Valdeltagandet uppmättes till 48 procent.

Salvadoraner över 18 år har rösträtt och måste i god tid före valet registrera sig i röstlängden. Sedan 2014 har salvadoraner bosatta i utlandet rätt att rösta, vilket för de flesta dock inte har varit möjligt i praktiken.

Det civila samhällets utrymme

Det finns ett aktivt civilt samhälle med ett stort antal organisationer. Samtidigt rapporterar flera att deras utrymme att verka har inskränkts i takt med att det demokratiska utrymmet krympt och respekten för de mänskliga rättigheterna har försvagats.

Enligt det internationella civilsamhällesnätverket CIVICUS utsätts civilsamhällesorganisationer för trakasserier, smutskastningskampanjer, våld och hot från myndigheterna. Straffriheten för sådana brott är hög. Särskilt utsatta är organisationer som driver frågor om miljö och klimat samt de som arbetar för kvinnors och flickors åtnjutande av mänskliga rättigheter och avkriminalisering av abort.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Trots att antalet mord sjunkit de senaste två åren är det dödliga våldet omfattande och El Salvador präglas av mycket höga våldsnivåer. Brottligheten är den högsta i regionen och även i en global jämförelse mycket hög. Enligt *InSight Crime* låg mordfrekvensen 2020 på 19,7 mord per 100 000 invånare.

Enligt media och människorättsorganisationer fanns cirka 60 000 medlemmar i kriminella ungdomsgäng, så kallade *maras*, år 2020. Den främsta orsaken till de höga våldsnivåerna är stridigheterna mellan statliga säkerhetsstyrkor och kriminella gäng. Landets militär och polis har av president Bukele tilldelats befogenhet att använda dödligt våld för att få bukt med det omfattande gängvåldet.

Antalet anmälningar mot polisen gällande utomrättsliga avrättningar av kriminella gängmedlemmar har på senare år ökat. Ökningen kan kopplas till presidentens vallöfte under kampanjperioden inför valet 2019 om att bekämpa gängkriminaliteten. Enligt bland andra den nationella ombudsmannen för mänskliga rättigheter och *Human Rights Watch* har utomrättsliga avrättningar och övervåld från polis och militär förekommit i samband med brottsbekämpande åtgärder mot gängkriminalitet. Övergreppen utreds eller beivras sällan.

Tortyr är förbjudet men lagstiftningen på området är vagt formulerad vilket möjliggör tolkningar av vad förbudet omfattar. Ombudsmannen för mänskliga rättigheter mottog 33 anmälningar om tortyr, grym eller omänsklig behandling utförd av den nationella polisstyrkan, landets väpnade styrkor eller andra offentliga tjänstemän de första åtta månaderna 2019.

Kriminalvården präglas av överbeläggning, våld och bristande sanitära förhållanden. Överbeläggningen överstiger mer än 100 procent av fängelsernas kapacitet enligt *Human Rights Watch*. Överbeläggning och bristande sanitet utgör ett hot mot fångarnas hälsa och under coronapandemin var åtgärderna som vidtogs för att minska smittspridningen på landets fängelser otillräckliga, enligt *Human Rights Watch*.

Häktade placeras ofta tillsammans med personer dömda för brott. Över hälften av alla intagna är aktiva eller före detta medlemmar i kriminella ungdomsgäng och fängelserna används inte sällan som rekryteringsbas för kriminella organisationer. Det förekommer att intagna fortsätter leda brottslig aktivitet inifrån anstalterna, i vissa fall understödda av vakter. Våld, insmuggling av vapen och droger är vanligt förekommande. Hbtqi-personer är bland de mest utsatta i fängelserna och många utsätts för sexuellt eller könsbaserat våld.

Människohandel i form av sexuellt utnyttjande och tvångsarbete förekommer, liksom att människor förs ut ur landet som offer för människohandel. Kvinnor, barn och hbtqi-personer är särskilt utsatta.

Dödsstraff

Dödsstraff i fredstid avskaffades 1983 och den sista avrättningen ägde rum 1973. Dödsstraff kan dock tillämpas i krigstid.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Lagen förbjuder godtyckliga frihetsberövanden, men enligt flera civilsamhällesorganisationer och ombudsmannen för mänskliga rättigheter förekommer sådana. I mars 2020 uppmanade FN:s arbetsgrupp för godtyckligt frihetsberövande El Salvador att stärka skyddet mot godtyckliga frihetsberövanden, framförallt för utsatta kvinnor.

Beslut från domare eller åklagare krävs för anhållande, såvida inte en person tas på bar gärning under pågående brott. Procedurer som enligt lag ska föregå häktning respekteras inte alltid. Lagen tillåter häktning i sex månader innan rättegång hålls, med möjlighet till förlängning upp till ett år. Tidsfristerna överskrids ofta, vilket bland andra FN och *Human Rights*

Watch har kritiserat. Av det totala antalet frihetsberövade väntar en fjärdedel på rättegång, i vissa fall sedan flera år.

Antalet kidnappningar och utpressningar utförda av såväl kriminella gäng som ungdomsgäng har ökat de senaste åren och de har ofta koppling till de mexikanska drokartellerna. Icke-statliga organisationer har rapporterat att den nationella polisstyrkan godtyckligt arresterat och fängslat individer vid misstanke om gängtillhörighet.

Med anledning av smittspridningen av covid-19 införde regeringen utgångsförbud mellan den 21 mars och den 14 juni 2020. President Bukele beordrade säkerhetsstyrkorna att föra de som inte efterlevde restriktionerna till interneringscentra. Dessa blev snabbt överfulla och präglades av bristande sanitära förhållanden. Fler än 16 000 personer placerades i dessa centra och några av dem frihetsberövades i upp till 40 dagar.

Under utgångsförbudet rapporterade ombudsmannen för mänskliga rättigheter om fler än 1 600 anmälningar om kränkningar av de mänskliga rättigheterna, inklusive över 620 övergrepp relaterade till rätten till fri rörlighet.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Yttrande- och pressfrihet föreskrivs i konstitutionen, men rättigheterna begränsas av ekonomiska och politiska påtryckningar mot mediasektorn. På Reportrar utan gränsers pressfrihetsindex för 2020 rankas El Salvador på plats 74 av 180.

Ägarskapet inom mediasektorn är koncentrerat till ett fåtal ägare med nära band till de politiska partierna, främst högerpartiet Arena. De nära kopplingarna till politiken begränsar tillgången till fria och oberoende medier. Dock kan en viss trend mot ökad pluralism och oberoende skönjas, i takt med en ökad framväxt av webbaserade medier.

Mellan juni 2019 och maj 2020 registrerade ombudsmannen för mänskliga rättigheter 61 anmälningar om övergrepp mot journalister, inklusive attacker och trakasserier, samt försvärande av deras arbete genom att tillgången till allmän information begränsats

Självcensur förekommer inom media, i synnerhet vid rapportering som berör gängkriminalitet och narkotikahandel. Journalister som rapporterar om kriminella gäng och narkotikaförsäljning utsätts i hög grad för hot, trakasserier och kidnappningar, enligt det salvadorianska journalistförbundet APES. Flera journalister från oberoende medier har bestulits på sina arbetsredskap under 2020 enligt människorätts- och mediaorganisationer.

Enligt APES har cyberattacker mot journalister ökat under president Bukeles tid vid makten.

Presidenten har flera gånger ifrågasatt trovärdigheten hos oberoende medier i allmänhet och tidningarna *El Faro*, *Revista Factum* och *Gato Encerrado* i synnerhet. Journalister från dessa tidningar har även utestängts från några av presidentens presskonferenser under 2020, vilket kritiserats av OAS som även uttryckt oro för efterlevnaden av pressfriheten i landet.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

Mötes- och föreningsfriheten föreskrivs i konstitutionen och respekteras i allmänhet. Föreningsfrihet råder för anställda, såväl inom den privata som den offentliga sektorn. Enskilda organisationer måste registreras för att få verka. Myndigheterna beslutar huruvida en organisations syfte är i enlighet med lagstiftningen, men lagstiftningen är vagt formulerad vilket gör att det förekommer att organisationer motarbetas.

Religions- och övertygelsefrihet

Konstitutionen föreskriver religionsfrihet och förbjuder diskriminering som har samband med religion eller annan trosuppfattning. Det är straffbart att offentligt förolämpa någons religiösa tro eller skada eller förstöra religiösa föremål, vilket kan leda till fängelse i upp till tre år. Religionsfriheten respekteras överlag av staten.

Katolska kyrkan har traditionellt varit dominerande i El Salvador och är erkänd i konstitutionen samt undantagen från ekonomisk tillsyn av staten. Knappt hälften av salvadoranerna betecknar sig idag som katoliker. Protestantiska samfund har ökat i antal och omkring 40 procent av befolkningen betecknar sig som protestanter.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Fackliga rättigheter och relaterade frågor

El Salvador har ratificerat Internationella arbetsorganisationens (ILO) åtta centrala konventioner.

Konstitutionen föreskriver rätten att bilda och ansluta sig till fackföreningar. Rätten inskränks genom vissa begränsningar, som minimikravet på minst 35 personer för att etablera en facklig organisation, samt att personer inom vissa kategorier av samhällsbärande yrken, exempelvis polis, militär och domare, inte har rätt att ansluta sig. Inskränkningarna har kritiserats av ILO.

Endast några procent av arbetskraften är anslutna till fackförbund och de flesta fackföreningsmedlemmarna arbetar inom den offentliga sektorn.

Enligt fackföreningsrepresentanter verkställer regeringen inte lagar om föreningsfrihet och rätten till kollektiva förhandlingar på ett effektivt sätt. Påföljderna vid överträdelse är vaga och rättsliga förfaranden är föremål för långa förseningar. Enligt de fackliga företrädarna brister regeringens implementering av fackliga rättigheter främst inom den offentliga sektorn, samt inom textil-, livsmedels-, industri- och byggbranschen.

El Salvador placeras på Internationella fackliga samorganisationens (ITUC) *Global Rights Index* på kategori tre av fem vad gäller efterlevnad av fackliga rättigheter, vilket avser att ”regelbundna kränkningar av rättigheter” förekommer.

Enligt Världsbanken uppgick arbetslösheten till omkring sju procent år 2020 och var något högre för män än för kvinnor.

Två tredjedelar av arbetskraften är verksamma inom informella anställningar. Det innebär att en stor del av arbetskraften inte tillräckligt omfattas av lagstiftning eller andra likvärdiga regleringar på arbetsmarknaden.

Den lagstadgade minimilönen ligger mellan 125 och 260 USD i månaden.

Kvinnors löner är generellt lägre än mäns. Enligt *World Food Programme* saknar 42 procent av landets vuxna kvinnor en egen inkomst, vilket är den näst högsta andelen i Latinamerika. Jordbruket utgör en viktig

inkomstkälla, men endast tolv procent av landets jordbruksägare är kvinnor.

Kvinnor är underrepresenterade i den ekonomiskt aktiva delen av befolkningen och innehar i betydligt lägre utsträckning än män chefspositioner eller politiskt framträdande poster. År 2013 infördes en kvoteringsbestämmelse som innebär att minst 30 procent ska vara kvinnor på de politiska partiernas vallistor. Bestämmelsen gäller för de följande fem parlamentsvalen men efterlevnaden har hittills varit bristfällig.

Enligt lag får barn under 14 år inte förvärvsarbeta, men barnarbete är likväldigt utbrett. De statliga instrumenten för inspektion och sanktioner är bristfälliga. Inspektioner fokuserar nästan enbart på formella anställningar, trots att barns anställningar sällan är formaliserade.

Enligt den senaste officiella uppgiften från arbetsministeriet från 2018 arbetar omkring 100 000 barn och ungdomar mellan åldrarna fem och sjutton år. Barn arbetar främst inom jordbrukssektorn, handel och industri.

Barnarbete bedöms ha ökat i samband med coronapandemin 2020, enligt Unicef.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Konstitutionen garanterar rätten till hälsa. Dock är tillgången till hälso- och sjukvård begränsad och skiljer sig mycket mellan olika grupper i samhället. Delar av befolkningen, framför allt urfolk och resurssvaga personer på landsbygden, har begränsad tillgång till hälso- och sjukvård. Sjukvårdssystemet indelas i privata och avgiftsbelagda vårdgivare, ett socialförsäkringssystem för arbetstagare samt ett underfinansierat, allmänt och avgiftsfritt system för övriga.

Enligt *World Food Programme* (WFP) uppgår den kroniska undernäringen hos barn till 14 procent. Spädbarnsdödligheten uppmäts till 13,3 av 1 000 levande födda barn och mödradödligheten till 54 per 100 000 födda barn.

Till följd av reformer inom hälsoområdet har spädbarns- och mödradödligheten minskat med 28 respektive 46 procent de senaste tio åren. Som en del av reformarbetet har hälsa erkänts som en social rättighet och fokus har riktats främst mot de fattigaste i befolkningen. Även

medellivslängden i landet har ökat med 3,5 procent under samma tid, enligt *Pan American Health Organization* (PAHO). Medellivslängden vid födseln är 68 år för män och 77 år för kvinnor.

Rätten till utbildning

Den nioåriga grundskolan är enligt konstitutionen obligatorisk för barn mellan fem och fjorton år. Skolan ska enligt lag vara avgiftsfri, dock är skolböcker dyra och uniform är ett krav. De privata skolorna, varav många drivs av kyrkor, är avgiftsbelagda.

Mellan maj och december 2020 övergick landets skolor till distansundervisning med anledning av coronapandemin. Utbildningsministeriet vidtog åtgärder för att fler barn skulle få tillgång till utrustning för distansundervisning, bland annat genom att förse elever inom det offentliga skolsystemet med datorer samt kostnadsfri tillgång till internet. Trots insatserna kvarstod den bristande tillgången till internet för vissa hushåll med betoning på landsbygden, vilket har försvårat distansundervisningen i dessa områden. Över 90 procent av barnen i de fattigaste hushållen har inte tillgång till internet, enligt FN:s ekonomiska kommission för Latinamerika och Karibien (ECLAC).

Enligt Unicef börjar 96 procent av alla barn i grundskolan och 84 procent avslutar sin primärutbildning. Skillnaden mellan stad och landsbygd är betydande. I flera byar på landsbygden finns inte tillräckligt med resurser eller antal skolor i förhållande till antalet barn i skolålder. Behovet av att bidra till familjens försörjning är en bidragande faktor till att barn från resurssvaga familjer uteblir från hela eller delar av skolåret. Ungefär vart tredje barn uteblir från högstadiet. Efter grundskolan erbjuds två års gymnasium som ger högskolebehörighet, eller tre år för den som vill ha en yrkesutbildning. En tredjedel av ungdomarna går gymnasiet. I början av 2020 befann sig 76 000 barn, varav de flesta på landsbygden, utanför skolsystemet.

Av befolkningen är 88 procent läs- och skrivkunniga. Antalet litterata är högre bland män än bland kvinnor. För salvadoraner mellan 15 och 24 år ligger läs- och skrivkunnigheten på 98 procent. Analfabetismen är högre bland befolkningen på landsbygden.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

El Salvador är det mest tätbefolkade landet i Amerikaregionen med en befolkning på 6,6 miljoner. Det är ett lägre medelinkomstland, med stora sociala klyftor och hög ekonomisk ojämlikhet. Ekonomin är i hög grad beroende av remitteringar från utlandet vilka svarar för 17 procent av landets BNP. Med anledning av coronapandemin bedöms landets BNP ha minskat med nio procent under 2020, enligt ECLAC.

Enligt FN:s multidimensionella fattigdomsmått som bland annat beaktar aspekter som utbildning och hälsa lever 33 procent av befolkningen i fattigdom. De regionala skillnaderna är stora och enligt WFP befinner sig fler än hälften av hushållen på landsbygden i flerdimensionell fattigdom. I FN:s utvecklingsprogram (UNDP) index för mänsklig utveckling placeras El Salvador på plats 124 av 189 länder år 2020.

På grund av sin geografiska placering är El Salvador utsatt för naturkatastrofer. Landsbygden, där cirka 38 procent av befolkningen bor, är särskilt sårbar. Klimatförändringarna påverkar landet i hög grad bland annat genom att försämra förutsättningarna för viktiga försörjningssektorer som jordbruksproduktion. Två miljoner befinner sig i riskzonen för allvarlig matosäkerhet enligt WFP. I november 2020 drabbades landet av de tropiska stormarna Eta och Iota vilket ytterligare fördjupade otryggheten för livsmedelsförsörjningen i landet.

De senaste decennierna har regeringen gjort stora satsningar på att förbättra tillgången till vatten och sanitet vilket har gett goda resultat. Skillnaderna mellan stad och landsbygd är dock fortsatt stora även på det området.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Samhällslivet präglas av starka patriarkala strukturer vilket begränsar kvinnors möjlighet till åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Kvinnor diskrimineras och särbehandlas inom såväl arbets-, familje- och samhällslivet. Även om attitydförändringar kan skönjas, och fler kvinnor

idag yrkesarbetar, utför kvinnor betydligt mer hushållsarbete än män. Skillnaderna är ännu mer framträdande på landsbygden.

Ojämlighet mellan könen förstärks av att fler kvinnor än män inte är läs- och skrivkunniga. Kvinnor över 34 år utgör 60 procent av landets analfabeter. Analfabetismen försvårar kvinnors deltagande i såväl det ekonomiska som sociala livet.

Könsbaserat våld förekommer i hög utsträckning. Antalet mord på kvinnor, så kallade *femicidios*, är bland det högsta i Latinamerika och Karibien. Enligt ECLAC skedde 10 mord per 100 000 kvinnor 2020. Under de tre första månaderna av landets nedstängning till följd av coronapandemin rapporterades omkring 200 polisanmälningar om våld mot kvinnor, en ökning med 70 procent jämfört med samma period 2019. Våldtäkt är straffbelagt, även inom äktenskapet. Få våldtäkter anmäls, delvis på grund av kvinnors rädsla för social stigmatisering, delvis på grund av låg tilltro till det straffrättsliga systemet. Straffrihet för brott som begås mot kvinnor och flickor är mycket hög.

Ett totalförbud mot abort råder, vilket innebär att det inte är tillåtet att genomföra en abort under några omständigheter, inte heller om kvinnans eller fostrets liv är i fara eller om graviditeten uppstått som konsekvens av våldtäkt eller incest. En kvinna som genomför en abort riskerar fängelse, i normalfallet i två till åtta år. I vissa fall har kvinnor som genomfört en abort eller genomlidit missfall dömts för mord och fängelsestraff på upp till 30 år. Kvinnor som fått missfall har vid flera tillfällen utretts för att ha framkallat abort och dömts för mord eller mord under försvårande omständigheter. Enligt oberoende juridiska experter döms ofta kvinnor inom straffsatsen för mord trots bristande bevismaterial. Hälso- och sjukvårdspersonal som utför en abort riskerar upp till tolv års fängelse.

En kvinna frikändes i juli 2020 i ett uppmärksammat fall efter nästan tre år i fängelse då hon dömts för mord under försvårande omständigheter efter att ha genomlidit ett missfall. De kvinnor som döms enligt de strikta abortlagarna är i nästan samtliga fall unga, fattiga och ensamstående. I augusti 2020 satt 19 kvinnor fängslade efter anklagelser om abort, mord eller mord under försvårande omständigheter, enligt *Human Rights Watch* utan att tillräckliga bevis presenterats. Minst 16 av dem var dömda för mord under försvårande omständigheter.

Trots den hårda lagstiftningen utförs ett stort antal illegala och osäkra aborter, vilket medför risker för kvinnors och flickors hälsa. Enligt civilsamhällesorganisationen *International Planned Parenthood Federation* begränsas tillgången till preventivmedel och sexualundervisning av kulturella föreställningar och religiösa skäl, vilket särskilt drabbar unga kvinnor.

Barnets rättigheter

Enligt Unicef lever barn i fattigdom i högre utsträckning än vuxna. Enligt organisationen lever 41 procent av barnfamiljer i fattigdom enligt det multidimensionella fattigdomsmåttet, jämfört med 24 procent av hushåll utan barn.

Den omfattande utvandringen till USA har gjort att många barn och ungdomar växer upp utan föräldrar och vuxenstöd. Fler än 100 000 barn är föräldralösa. De utgör en potentiell rekryteringsbas för kriminella ungdomsgäng och rekryteringsåldern till dessa har, enligt människorättsorganisationer sjunkit de senaste åren. En stor del av mördade minderåriga har kopplingar till kriminella ungdomsgäng och merparten av mordet utreds inte av polisen.

Våld i nära relationer är utbrett. Anmälningssbenägenheten för brotten är låg och endast ett fåtal av de anmälda brotten utreds.

Den lagliga åldern för att ingå äktenskap är 18 år. El Salvador har bland Latinamerikas högsta förekomst av barn- och ungdomsgraviteter. Under första halvåret av 2020 registrerade hälsoministeriet 258 gravida flickor i åldrarna tio till fjorton år och 6 058 i åldrarna femton till nitton år.

Sexuellt och könsbaserat våld mot barn är utbrett och flickor är särskilt utsatta. Enligt officiella uppgifter från 2019 registrerade polisen 3 760 anmälningar om sexuella övergrepp mot barn i åldrarna noll till sjutton år, de flesta avsåg övergrepp på flickor från tio och uppåt.

Ungdomar mellan tolv och sjutton år är straffbara inom ramen för en särskild lagstiftning och deras ärenden prövas i särskilda ungdomsdomstolar. Unga som döms till fängelse placeras på särskilda ungdomsfängelser där gängrelaterat våld är utbrett.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Urfolks rättigheter garanteras sedan 2014 i konstitutionen. Regeringen har antagit strategier för att bevara och utveckla urfolkens etniska och kulturella identitet. El Salvador har inte ratificerat ILO:s konvention 169 om ursprungsfolk och stamfolk i självstyrande länder.

Omkring en procent av landets befolkning uppskattas tillhöra något urfolk. De är underrepresenterade inom statliga anställningar och på demokratiskt valda positioner.

Diskriminering på grund av etnisk tillhörighet är förbjudet. Dock utsätts urfolk för diskriminering och särbehandling, såväl ekonomiskt, politiskt, socialt och kulturellt. Det finns inga lagar till skydd för urfolks mark- och landrättigheter. Mycket få personer bland urfolken kan uppvisa formella intyg på att de äger marken som deras familjer bott på i generationer. Därmed saknar de möjlighet att beviljas banklån eller krediter med marken som säkerhet, vilket ökar deras ekonomiska utsatthet och utanförskap.

Hbtqi-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

Enligt konstitutionen är diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet förbjuden, men diskriminering av hbtqi-personer förekommer.

El Salvador, Guatemala och Honduras, den så kallade norra triangeln, har bland det högsta antalet rapporterade mord mot hbtqi-personer i världen, enligt *Amnesty International*. Den interamerikanska kommissionen för mänskliga rättigheter uppger att denna typ av mord har ökat de senaste åren. Mellan oktober 2019 och april 2020 mördades nio hbtqi-personer i El Salvador, enligt *Human Rights Watch*.

Enligt *Amnesty International* trakasseras och diskrimineras hbtqi-personer såväl i privatlivet som i kontakt med offentliga institutioner, exempelvis vid anmälan av brott eller ansökan om ID-kort. Straffriheten är generellt mycket hög för brott mot hbtqi-personer. Transpersoner är mest utsatta för förföljelser, våld och mord.

På grund av utsattheten för hbtqi-personer väljer flera av dem att emigrera, främst till Costa Rica och USA.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Migrationen från El Salvador är betydande, framför allt till USA. Internationella organisationen för migration (IOM) uppskattar att ungefär två miljoner salvadoraner befinner sig i USA. De främsta anledningarna till migrationen är de höga våldsnivåerna i samhället, den organiserade brottsligheten och de begränsade ekonomiska möjligheterna. Även klimatrelaterade fenomen som torka och översvämningar har bidragit till att människor lämnar landet. År 2019 migrerade 42 617 salvadoraner och i slutet av 2020 fanns 136 000 pågående asylansökningar för salvadoraner i andra länder, varav majoriteten i USA.

Majoriteten av de centralamerikanska migranterna är unga män. Cirka 70 procent beräknas vara mellan 15 och 29 år och bara 15 procent är kvinnor. Andelen kvinnor och barn som migrerar har dock ökat. Kvinnliga migranter utsatthet för sexuellt och könsbaserat våld är mycket stor och enligt FN:s flyktingorgan UNHCR förekommer det att flyktingsmugglare uppmanar kvinnliga migranter att använda preventivmedel för att skydda sig. Generellt utsätts migranter i hög grad för våld, hot och utpressning av kriminella organisationer. Utöver kvinnor är barn och hbtqi-personer särskilt utsatta.

El Salvador har, liksom övriga centralamerikanska länder, i ökande grad blivit ett transitland för migranter från Asien och Afrika.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Diskriminering av personer med funktionsnedsättning är enligt konstitutionen förbjudet inom arbetslivet, utbildningsväsendet och offentliga institutioner liksom inom sjukvården och vid transporter. Det nationella rådet för personer med funktionsnedsättning (CONAIPD) bedömer att lagstiftningen på området är svag och att regeringen inte allokerar tillräckliga resurser för att garantera efterlevnaden av lagarna.

Möjlighet för barn med funktionsnedsättning att få en utbildning är i hög grad avhängig familjens ekonomiska resurser. Enligt CONAIPD har det

förekommit att akademiska institutioner nekat barn tillträde på grund av funktionsnedsättning.

Lagen föreskriver att var tjugofemte anställd på samtliga arbetsplatser ska utgöras av en person med någon typ av funktionsnedsättning. Enligt CONAIPD följs lagens krav sällan av företagen och regeringen saknar effektiva verktyg för att följa upp lagens efterlevnad.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har inte implementerats i sin helhet i den nationella lagstiftning. Tillträde till arbetsmarknad, utbildning, transporter, offentliga lokaler och inrättningar för hälsa och sjukvård är alltjämt begränsad för personer med funktionsnedsättning.

VII. Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i El Salvador

Sverige samarbetar genom ambassaden i Guatemala, som är sidoackrediterad till El Salvador, med organisationer som bland annat verkar för att stärka kvinnors och flickors åtnjutande av mänskliga rättigheter. De svenska organisationerna *Diakonia*, *We Effect*, *Union to Union* och *Individuell Människohjälp* stödjer ett antal lokala människorättsorganisationer i landet.

Regeringens demokratisatsning, som går ut på att Sverige i alla sammanhang ska stå upp för demokratiska principer, arbeta för att stärka demokratin och uttrycka kritik när den brister, gäller också i El Salvador.

Det svenska bilaterala utvecklingssamarbetet med El Salvador som var inriktat på bland annat stöd för fredsavtalens genomförande och mikrokrediter, avslutades år 2009. Det svenska engagemanget i El Salvador sker idag framför allt genom EU och FN.

Sexton FN-organ finns representerade i landet, varav flera är verksamma med rättighetsrelaterade frågor.

FN:s specialrapportör för sanningssökande, rättvisa, upprättelse och garantier för icke-upprepning, även kallad specialrapportör för övergångsrättvisa, besökte El Salvador 2019. Besöket syftade till att följa

upp de salvadorska myndigheternas arbete för bland annat sanning och rättvisa inom ramen för de kränkningar av mänskliga rättigheter som begicks under den interna väpnade konflikten.

Den senaste granskningen av El Salvador i FN:s universella granskningsmekanism *Universal Periodic Review* (UPR) ägde rum 2019. Sverige rekommenderade El Salvador att avkriminalisera abort, släppa kvinnor som sitter fängslade på grund av medicinska nödsituationer relaterade till graviditet samt vidta konkreta åtgärder för att främja kvinnors och flickors åtnjutande av sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

VIII. RATIFICERING AV CENTRALA KONVENTIONER OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights* (ICCPR), ratificerades år 1979. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 1995 respektive år 2014.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, (ICESCR) ratificerades år 1979. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades 2011.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination* (ICERD), ratificerades år 1979.

Konventionen om avskaffandet av all slags diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women* (CEDAW), ratificerades år 1981. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt undertecknades 2001 men har inte ratificerats.

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment* (CAT) ratificerades år 1996. Landet är inte part till det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child* (CRC), ratificerades år 1990. De tillhörande protokollen om barns indragning i väpnade konflikter respektive om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2002 respektive 2004. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2015.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities* (CRPD) samt det tillhörande protokollet ratificerades år 2007.

1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning, *Convention Relating to the Status of Refugees (1951 Refugee Convention)* ratificerades 1983. Det tillhörande protokollet ratificerades år 1983.

Internationella konventionen om skydd för migrantarbetare och deras familjers rättigheter, *International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families* (ICRMW), ratificerades år 2003.

Internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances* (ICED), ratificerades år 2009.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court* (ICC), ratificerades år 2016.

Regionala instrument

Amerikanska konventionen om de mänskliga rättigheterna, *American Convention on Human Rights*, ratificerades år 1978. Tilläggsprotokollet om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter ratificerades år 1995. Tilläggsprotokollet om avskaffandet av dödsstraffet är inte undertecknat.

Interamerikanska konventionen om att förebygga och bestraffning av tortyr, *Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture*, ratificerades år 1994.

Interamerikanska konventionen om att förebygga, bestraffa och eliminera våld mot kvinnor, *Inter-American Convention on the Prevention, Punishment and Eradication of Violence against Women*, ratificerades år 1996.

Interamerikanska konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot personer med funktionsnedsättning, *Inter-American Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Persons with Disabilities*, ratificerades år 2002.

Erkännande av Interamerikanska domstolens (IACHR) jurisdiktion accepterades år 1995.